

POWIATOWY URZĄD PRACY

ul. 1 Maja 8 18-200 Wysokie Mazowieckie, skryt. poczt. 53 ☎ 275-86-12, fax. 275-86-13

e-mail biwy@praca.gov.pl

RANKING ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH W POWIECIE WYSOKOMAZOWIECKIM w 2009 roku

Marzec 2010

Spis treści

1. WSTĘP	3
2. ANALIZA BEZROBOCIA WEDŁUG ZAWODÓW.	4
2.1. Bezrobotni według zawodów.	4
2.2. Napływ bezrobotnych według zawodów	8
2.3. Bezrobotni według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy.	9
3. ANALIZA OFERT PRACY.	10
3.1. Oferty pracy według zawodów.	10
3.2. Oferty pracy według PKD	12
4. ANALIZA ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH.	12
4.1. Zawody deficytowe i nadwyżkowe	12
4.2. Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych	18
4.3. Ranking zawodów generujących długotrwałe bezrobocie	19
4.4. Szansa uzyskania oferty w zawodzie	20
5. WNIOSKI	23

1. WSTĘP

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych to proces polegający na systematycznym obserwowaniu zjawisk zachodzących na rynku pracy dotyczących kształtowania popytu na pracę i podaży zasobów pracy w przekroju terytorialno-zawodowym oraz formułowaniu na tej podstawie ocen, wniosków i krótkotrwałych prognoz niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania systemów: szkolenia bezrobotnych oraz kształcenia zawodowego.

Poniższe opracowanie dotyczące powiatu wysokomazowieckiego jest – licząc od I półrocza 2005 r. – dziesiąto z kolei analizą sytuacji na lokalnym rynku pracy w układzie kwalifikacji zawodowych, sporządzoną według zaleceń metodycznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Głównym celem kolejnych opracowań jest tworzenie aktualnego źródła informacji pomocnego samorządom oraz regionalnym władzom oświatowym w okresowej korekcie poziomu, struktury i treści kształcenia zawodowego w odniesieniu do aktualnych potrzeb rynku pracy.

Informacja powinna również umożliwić usprawnienie usług poradnictwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy, a także ułatwić realizację programów specjalnych aktywizujących osoby długotrwale bezrobotne w celu promowania ich ponownego zatrudnienia.

Ponadto powinna pomóc w określeniu odpowiednich kierunków szkolenia dla bezrobotnych zapewniając wyższą efektywność organizowanych szkoleń.

Podstawowymi źródłami informacji do opracowania „Raportu” były sporządzane przez powiatowy urząd pracy sprawozdania: załącznik 2 – „Bezrobotni wg rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy, stan na koniec 2009 r.”, a także załącznik nr 3 – „Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności, stan na koniec 2009 r.”, zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 2008 roku w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2008 (Dz. U. Nr 36 poz. 202 z późniejszymi zmianami).

W analizie zawodów wykorzystano układ grup zawodowych, grup elementarnych oraz zawodów i specjalności określonych w „Klasyfikacji zawodów i specjalności” wprowadzonej do stosowania Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r., w

sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania.

Klasyfikacja zawodów jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Grupuje poszczególne zawody oraz ustala ich symbole i nazwy

2. ANALIZA BEZROBOCIA WEDŁUG ZAWODÓW.

2.1. Bezrobotni według zawodów.

Powiat wysokomazowiecki charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji i dużym udziałem ludności związanej z rolnictwem indywidualnym, co ma znaczący wpływ na kształtowanie się rynku pracy. Zatrudnienie w rolnictwie znajdują nie tylko właściciele gospodarstw rolnych ale i członkowie ich rodzin. Jest to teren typowo rolniczy o wysokiej kulturze agrarnej.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2009 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wysokiem Mazowieckiem wynosiła 1893 osoby (stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 7,2%).

Większość osób bezrobotnych (tj. 1237 osób) to osoby poprzednio pracujące – 65,3% ogółu bezrobotnych.

Wśród wszystkich zarejestrowanych najliczniejszą grupę, bo aż 78,8% (tj. 1492 osoby) stanowili bezrobotni posiadający zawód wyuczony. Udział kobiet w tej grupie osób wyniósł 41,9%. Osób bezrobotnych nie posiadających zawodu było zarejestrowanych 401 (21,2%).

Natomiast osoby bez kwalifikacji zawodowych stanowiły 21,7% (tj. 410 osób) ogółu bezrobotnych, a kobiety stanowiły 46,1% ogółu omawianej grupy.

Struktura bezrobotnych według kwalifikacji zawodowych w układzie grup dużych wskazuje, że najliczniejszą kategorię tworzyły osoby posiadające zawody z grupy **robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń (kod grupy 72)**. Stanowiły one 13,1388% ogółu bezrobotnych i 13,1223% długotrwale bezrobotnych. Zarejestrowani to przede wszystkim: ślusarze, mechanicy pojazdów samochodowych, mechanicy-monterzy maszyn i urządzeń.

Drugą pod względem wielkości grupę tworzyli bezrobotni sklasyfikowani w grupie **pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (kod grupy 74)**. Stanowili oni 11,9972%

ogółu osób bezrobotnych, w tym 10,8598% długotrwale bezrobotnych. Zarejestrowani to głównie: krawcy, stolarze, masarze, piekarze, cukiernicy.

Trzecią kategorię osób tworzyli bezrobotni sklasyfikowani w grupie **pracownicy pozostałych specjalności (kod grupy 34)**. Omawiana grupa dotyczy 9,9867% ogółu bezrobotnych, w tym 7,6924% długotrwale bezrobotnych. W w/w grupie dominują pracownicy ds. finansowych i handlowych gdzie indziej nie sklasyfikowani, agenci ds. sprzedaży (handlowcy) oraz organizatorzy turystyki i pokrewni.

Duży odsetek stanowią także osoby posiadające kwalifikacje zawodowe należące do grupy **średni personel techniczny (kod grupy 31)**. Wskaźnik dla tej grupy wynosi 9,6513% ogółu bezrobotnych, w tym 5,8825% długotrwale bezrobotnych. Zarejestrowani to przede wszystkim technicy mechanicy, technicy informatycy.

Następne dość liczne grupy zawodów wśród zarejestrowanych bezrobotnych to **pozostali specjaliści (kod grupy 24)**. Stanowili oni 8,519% ogółu bezrobotnych oraz **średni personel w zakresie nauk biologicznych i ochrony zdrowia (kod grupy 32)** – 7,1714% ogółu osób bezrobotnych.

Z kolei najmniej licznymi grupami byli bezrobotni sklasyfikowani w grupach :

- **Robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rybołówstwie i pokrewni (kod grupy 92)**. Stanowili 0,0670% ogółu bezrobotnych. Nie było w tej grupie ani absolwentów ani osób długotrwale bezrobotnych.
- **Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów (kod grupy 42)**. Stanowili 0,0670% ogółu bezrobotnych. Nie było w tej grupie ani absolwentów ani osób długotrwale bezrobotnych.
- **Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy (kod grupy 33)**. Stanowili 0,0670% ogółu bezrobotnych, w tym 0,4225% długotrwale bezrobotnych.
- **Kierownicy małych przedsiębiorstw (kod grupy 13)**. Stanowili 0,0670% ogółu bezrobotnych. Nie było w tej grupie ani absolwentów ani osób długotrwale bezrobotnych.
- **Kierownicy dużych i średnich organizacji (kod grupy 12)**. Stanowili 0,0134% ogółu bezrobotnych. Nie było w tej grupie ani absolwentów ani osób długotrwale bezrobotnych.
- **Ogrodnicy (kod grupy 62)** Stanowili 0,2680% ogółu bezrobotnych. Nie było w tej grupie ani absolwentów ani osób długotrwale bezrobotnych.

Przechodząc z poziomu grup dużych na grupy elementarne, wyróżnić można grupy zawodowe o wysokim odsetku osób bezrobotnych. Należą do nich:

- Sprzedawcy i demonstratorzy (5221) – 81 osób (5,4960% ogółu zarejestrowanych)
- Pracownicy do spraw finansowych i handlowych gdzie indziej niesklasyfikowani (3419) – 66 osób (4,8928 %)
- Technicy mechanicy (3115) – 63 osoby (4,2895%)
- Technicy rolnicy, leśnicy i pokrewni (3212) – 61 osób (4,4916%)
- Mechanicy pojazdów samochodowych (zawód szkolny: Mechanik pojazdów samochodowych (7231) – 44 osoby (5,6322%)
- Ślusarze i pokrewni (7222) – 41 osób (2,7480%)
- Krawcy, kapelusznicy i pokrewni (7433) – 39 osób (2,6139%)

W poniższej tabeli zawarto wykaz zawodów (o kodzie sześciocyfrowym), w których liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy jest wysoka.

Bezrobotni wg zawodów w powiecie wysokomazowieckim – stan na 31.12.2009 r.

(zał. T-I/P-1)

LP.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Bezrobotni ogółem	w tym				
				kobiety	Absolwenci		powyżej 12 miesięcy	
					razem	kobiety	razem	Kobiety
1.	"000000"	Bez zawodu	401	185	40	20	19	9
2.	"522107"	Sprzedawca	81	71	4	2	19	17
3.	"341902"	Asystent ekonomiczny [zawód szkolny: Technik ekonomista]	66	53	9	6	10	9
4.	"311502"	Technik mechanik	63	2	8	0	3	1
5	"321208"	Technik rolnik	61	17	11	0	5	2
6.	"723105"	Mechanik samochodów osobowych	44	0	2	0	5	0
7.	"722204"	Ślusarz	41	1	0	0	4	1
8.	"743304"	Krawiec	39	37	0	0	5	5
9.	"723106"	Mechanik	36	0	4	0	4	0

		pojazdów samochodowych						
10.	"931301"	Robotnik budowlany	32	0	0	0	6	0
11.	"312102"	Technik informatyk	31	13	3	0	4	2
12.	"613101"	Rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej [zawód szkolny: Rolnik]	30	13	4	1	4	3
13.	"247901"	Specjalista administracji publicznej	27	15	5	3	5	2
14.	"341501"	Handlowiec [zawód szkolny: Technik handlowiec]	26	19	0	0	2	1
15.	"512201"	Kucharz	26	23	0	0	1	1
16.	"514102"	Fryzjer [zawody szkolne: Fryzjer, Technik usług fryzjerskich]	25	22	3	3	3	3
17.	"741203"	Piekarz	25	0	2	0	4	0
18.	"914103"	Robotnik gospodarczy	22	3	0	0	5	1
19.	"241102"	Ekonomista	20	15	6	4	4	3
20.	"241990"	Pozostali specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani	19	14	9	7	0	0
21.	"742204"	Stolarz	19	0	3	0	1	0
22.	"712102"	Murarz	18	0	1	0	3	0
23.	"742207"	Stolarz meblowy	17	0	0	0	2	0
24.	"341404"	Organizator usług hotelarskich [zawód szkolny: Technik hotelarstwa]	16	10	2	1	0	0
25.	"512202"	Kucharz małej gastronomii	16	8	3	2	0	0
26.	"741201"	Cukiernik	16	15	2	1	2	2
27.	"244104"	Pedagog	14	8	5	2	4	3
28.	"321309"	Technik technologii żywności – przetwórstwo mleczarskie	13	5	3	1	0	0

Z rankingu zawodów i specjalności wynika, że spośród 1422 osób bezrobotnych z określonym zawodem, zarejestrowanych w urzędzie pracy w końcu grudnia 2009r. najliczniejszą grupę stanowili sprzedawcy – 81 osób

Kolejną grupę osób bezrobotnych co do liczebności stanowią: asystent ekonomiczny, technik mechanik, technik rolnik, i mechanik samochodów osobowych – odpowiednio 66, 63, 61 i 44 osoby bezrobotne.

2.2.Napływ bezrobotnych według zawodów

W 2009 roku do Powiatowego Urzędu Pracy zgłosiło się 3565 osób, tym 1686 kobiet. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby bez zawodu 25,3% (901 osób) ogółu populacji poddającej się rejestracji. Znaczny odsetek tej grupy osób to absolwenci – 208 osób.

Spśród osób zgłaszających się do PUP najwięcej osób rejestrowało się z grupy zawodów **robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń (kod grupy 72)**. Stanowili 12,3499% ogółu rejestrujących się osób. Należą do niej mechanicy samochodów osobowych (83 osoby) ślusarze (71 osób), i mechanicy pojazdów samochodowych (62 osoby, w tym 19 absolwentów).

Drugą grupą zawodów, w której napływ bezrobotnych na ewidencję urzędu był znaczny stanowią **pracownicy pozostałych specjalności (kod grupy 34)**. Grupa ta stanowiła 11,7492% ogółu napływu. Najliczniej reprezentowane były zawody: asystent ekonomiczny (136 osób, w tym 42 absolwentów), handlowiec (51 osób, w tym 4 absolwentów), organizator usług hotelarskich (49 osób, w tym 21 absolwentów), oraz organizator usług gastronomicznych (46 osób, w tym 21 absolwentów).

Trzecią grupą zawodów w której napływ bezrobotnych na ewidencję urzędu był znaczny stanowi **średni personel techniczny (kod grupy 31)**. Grupa ta stanowiła 10,5482% ogółu napływu. Najliczniej reprezentowane były zawody: technik mechanik (125 osób, w tym 26 absolwentów), technik informatyk (52 osoby, w tym 10 absolwentów) i technik ochrony środowiska (29 osób, w tym 13 absolwentów).

Czwartą w kolejności grupą był **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (kod grupy 74)**. Stanowił on 10,3604% ogółu rejestrujących się bezrobotnych. Bez pracy pozostawali: krawiec (58 osób, w tym 3 absolwentów), piekarz (55 osób, w tym 5 absolwentów), stolarz (29 osób, w tym 4 absolwentów),

Osoby o wysokich kwalifikacjach tj. **pozostali specjaliści (grupa 24)** stanowili 9,3842% ogółu zarejestrowanych. W grupie tej bez pracy pozostawali m. in. specjaliści

administracji publicznej (48 osób, w tym 14 absolwentów), ekonomiści (38 osób, w tym 19 absolwentów), pedagog (32 osoby, w tym 16 absolwentów), pozostali specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania gdzie indziej nie sklasyfikowani (32 osoby, w tym 16 absolwentów).

Bez pracy pozostawały także osoby z grupy **32 tj. średni personel w zakresie nauk biologicznych i ochrony zdrowia** (8,9339%). Największy odsetek rejestrujących się osób zanotowano w zawodzie technik rolnik (100 osób, w tym 20 absolwentów), technik technologii żywności – przetwórstwo mleczarskie (61 osób, w tym 30 absolwentów), technik żywienia i gospodarstwa domowego (31 osób, w tym 17 absolwentów).

2.3. Bezrobotni według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy.

Osoby poprzednio pracujące a będące bezrobotnymi na koniec miesiąca grudnia 2009 r. (1237 osób) stanowiły 65,3% ogółu zarejestrowanych. Analiza bezrobotnych według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy wykazała, że dla największego odsetka tych osób (prawie 44,5% - 551 osób) nie udało się zidentyfikować rodzaju prowadzonej działalności przez pracodawców. Natomiast 245 osób (19,8%) pracowało w przetwórstwie przemysłowym, a ostatnim miejscem pracy dla 129 bezrobotnych (10,4%) był pracodawca zajmujący się handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.

Spośród analizowanych sekcji PKD ostatniego miejsca pracy najniższy odsetek zarejestrowanych bezrobotnych dotyczył sekcji: gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników (0,0808% ogółu bezrobotnych poprzednio pracujących), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę, i powietrze do układów klimatyzacyjnych (0,0808% ogółu bezrobotnych poprzednio pracujących), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (0,1617% ogółu bezrobotnych poprzednio pracujących), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (0,1617% ogółu bezrobotnych poprzednio pracujących)

Nie zanotowano natomiast osób bezrobotnych poprzednio pracujących w sekcjach: górnictwo i wydobywanie oraz organizacje i zespoły eksterytorialne.

3. ANALIZA OFERT PRACY.

3.1.Oferty pracy według zawodów.

Ważnym elementem rankingu zawodów deficytowych i nadwyżkowych jest analiza napływu ofert pracy, która pozwala na określenie nadwyżki i deficytu zasobów pracy w układzie zawodów i specjalności, grup zawodów, jak również sekcji działalności gospodarczej. Należy jednak pamiętać, że pomimo ustawowego obowiązku wielu pracodawców nie zgłasza informacji o wolnych miejscach zatrudnienia, dlatego też dane urzędów pracy nie mają charakteru wyczerpującego.

W okresie od stycznia do grudnia 2009 roku zgłoszono do urzędu i pozyskano 1595 ofert pracy – o 164 więcej niż w analogicznym okresie roku 2008.

Strukturę pozyskanych ofert pracy według grup zawodów przedstawia poniższe zestawienie, w którym wyodrębniono najliczniej występujące grupy zawodów według stanu na 31.12.2009 rok

Lp.	Kod zawodu	Nazwa grup zawodów	Oferty pracy	
			zgłoszone w 2009 roku	w końcu 2009 roku
1.	52	Modelki, sprzedawcy i demonstratorzy	18,6820 % 298 ofert	0
2.	41	Pracownicy obsługi biurowej	19,1223% 222 ofert	0
3.	91	Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	11,7242% 187 oferty	0
4.	51	Pracownicy usług osobistych i ochrony	10,0314% 160 ofert	3 oferty
5.	34	Pracownicy pozostałych specjalności (np. pracownicy administracji, telemarketerzy, asystenci bankowości)	6,8340% 109 ofert	4 oferty

7.	93	Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie	6,015% 97 ofert	0
8.	71	Górnicy i robotnicy budowlani	51412% 82 oferty	0

Analizując dane przedstawione w załączniku T-I/P-3a dotyczące struktury ofert pracy w układzie grup dużych oraz elementarnych według klasyfikacji zawodów i specjalności wyodrębnić można propozycje zatrudnienia kierowane do:

➤ **Modelek, sprzedawców i demonstratorów w tym:**

- Sprzedawca (522107) – 293 oferty
- Księgarz (522106) – 3 oferty

➤ **Pracowników obsługi biurowej:**

- Pracownik biurowy (zawód szkolny: Technik prac biurowych) (419101) – 172 oferty
- Pozostali pracownicy obsługi biurowej gdzie indziej nie sklasyfikowani (419190) – 83 oferty pracy
- Magazynier (413103) - 26 ofert

➤ **Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach w tym:**

- Robotnik gospodarczy (914103) – 91 ofert
- Sprzątaczką (913207) – 44 oferty
- Pomoc kuchenna (913204) – 22 oferty

Łącznie oferty skierowane do tych trzech grup zawodowych stanowiły 44,3% (707 ofert) ogółu ofert pracy zgłoszonych do urzędu pracy w 2009r.

Inne, równie licznie zgłaszane oferty pracy dotyczyły pracy w zawodach:

- Robotnik budowlany (931301) – 54 oferty
- Opiekunka dziecięca (513102) – 36 ofert
- Kucharz (512201) - 30 ofert
- Kierowca samochodu ciężarowego (832302) – 30 ofert
- Stolarz (742204) – 26 ofert
- Fryzjer (514102) – 25 ofert

- Murarz (712102) – 19 ofert
- Pomocnik mleczarski (932113) – 18 ofert
- Kelner (512302) – 16 ofert
- Bufetowy (barman) (512301) – 16 ofert

Na koniec omawianego okresu w dyspozycji urzędu pozostawało 14 ofert pracy.

3.2. Oferty pracy według PKD

W 2009 roku pracodawcy zgłosili do PUP 1595 ofert pracy. Wolne miejsca pracy zgłaszane były przez pracodawców głównie w poniższych sekcjach PKD:

- Handel hurtowy i detaliczny 29,4044% (469 ofert)
- Przetwórstwo przemysłowe 12,3511 % (197 ofert)
- Administracja publiczna i obronna narodowa 10,1567% (162 oferty)
- Edukacja 9,5298% (152 oferty)
- Budownictwo 8,3386 % (133 oferty)
- Działalność profesjonalna, naukowa techniczna 5,4545% (87 ofert)
- Pozostała działalność usługowa 4,1379% (66 ofert)
- Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi 3,1975% (51 ofert)
- Działalność finansowa i ubezpieczeniowa 3,1975% (51 ofert)

Oferty pracy pochodzące z powyższych sekcji klasyfikacji działalności stanowiły ponad 85% ogółu wszystkich pozyskanych ofert pracy.

4. ANALIZA ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH.

4.1. Zawody deficytowe i nadwyżkowe

Zjawisko deficytu lub nadwyżki w poszczególnych zawodach odnosi się do stosunku średniej miesięcznej liczby zgłoszonych ofert pracy w danym zawodzie w 2008 roku do średniej miesięcznej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w danym zawodzie w analogicznym okresie. Aby prawidłowo zrozumieć opisywaną kategorię należy wyjaśnić pojęcia zawodu deficytowego i nadwyżkowego:

Przez *zawód deficytowy* należy rozumieć zawód, na który występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.

Przez *zawód nadwyżkowy* należy rozumieć zawód, na który występuje na rynku pracy mniejsze zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.

Zawody, dla których średnia miesięczna liczba bezrobotnych wynosi zero, wskazuje na fakt braku możliwości obliczenia wskaźnika.

Z prowadzonych w ostatnich latach analiz wynika, że na wysokomazowieckim rynku pracy zawody deficytowe występują rzadziej aniżeli zawody nadwyżkowe. Oznacza to, że trudno jednoznacznie i bardzo wyraźnie określić, na które zawody występuje duże i nie realizowane zapotrzebowanie ze strony pracodawców.

W związku z powyższym, w pełni rzeczywisty popyt na poszczególne zawody powinien być rozpatrywany z uwzględnieniem wszystkich możliwych źródeł pozyskiwania nowych pracowników. Często zdarzają się bowiem sytuacje, że pracodawcy poszukując pracowników korzystają nie tylko z usług urzędów pracy, traktując je jako alternatywne źródło pozyskiwania nowego personelu w stosunku do innych dostępnych metod rekrutacyjnych.

Do prezentacji i analizy zaliczono wszystkie zawody, dla których wskaźnik intensywności deficytu (stosunek średniej miesięcznej liczby ofert pracy zgłoszonych w badanym okresie do średniej miesięcznej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w tym okresie) jest wyższy niż 1,1.

Zawody deficytowe

(zawody deficytowe wg wskaźnika intensywności deficytu w 2009r.)

	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Wskaźnik intensywności deficytu zawodów w 2009 r.
1.	"832302"	Kierowca samochodu ciężarowego	15,0000
2.	"419101"	Pracownik biurowy [Zawód szkolny: Technik prac biurowych]	10,1176
3.	"513102"	Opiekunka dziecięca	9,0000
4.	"932113"	Pomocnik mleczarski	9,0000
5.	"341504"	Telemarketer	8,0000

6.	"512301"	Bufetowy [barman]	8,0000
7.	"712301"	Cieśla	7,0000
8.	"712401"	Brukarcz	7,0000
9.	"232108"	Nauczyciel języka obcego	6,0000
10.	"343201"	Księgowy [samodzielny]	5,0000
11.	"713302"	Tynkarz	4,0000
12.	"932104"	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	4,0000
13.	"411101"	Sekretarka	3,3333
14.	"913207"	Sprzątaczką	3,1429
15.	"914103"	Robotnik gospodarczy	3,1379
16.	"713101"	Dekarz	3,0000
17.	"721304"	Blacharz budowlany	3,0000
18.	"915206"	Woźny	3,0000
19.	"724301"	Elektromonter instalacji elektrycznych	2,6667
20.	"712204"	Zbrojarz	2,3333
21.	"322404"	Terapeuta zajęciowy	2,0000
22.	"621104"	Ogrodnik – uprawa roślin ozdobnych	2,0000
23.	"621201"	Ogrodnik terenów zieleni	2,0000
24.	"712202"	Betoniarz zbrojarz	2,0000
25.	"723104"	Mechanik samochodów ciężarowych	2,0000
26.	"742302"	Pilarz	2,0000
27.	"413103"	Magazynier	1,8571
28.	"522107"	Sprzedawca	1,7651
29.	"514103"	Kosmetyczka [zawód szkolny: Technik usług kosmetycznych]	1,7143
30.	"931203"	Robotnik drogowy	1,6667
31.	"232106"	Nauczyciel historii	1,5000
32.	"224101"	Pielęgniarka	1,3333
33.	"322503"	Technik weterynarii	1,3333
34.	"932103"	Pakowacz	1,3333
35.	"931301"	Robotnik budowlany	1,2558

Zawody **zrównoważone** (wartość wskaźnika zawiera się w przedziale 0,9-1,1) to zawody wykazujące równowagę na rynku pracy. Poniższa tabela przedstawia zawody

zrównoważone występujące na wysokomazowieckim rynku pracy. Jest ich relatywnie mniej niż zawodów deficytowych i nadwyżkowych.

LP.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu) zawodów
1.	"512302"	Kelner	1,0667
2.	"214503"	Inżynier mechanik – maszyny i urządzenia przemysłowe	1,0000
3.	"223904"	Logopeda	1,0000
4.	"233113"	Nauczyciel wychowania fizycznego w szkole podstawowej	1,0000
5.	"241205"	Specjalista do spraw rachunkowości	1,0000
6.	"321101"	Technik analityki medycznej	1,0000
7.	"322402"	Technik fizjoterapii	1,0000
8.	"341990"	Pozostali pracownicy do spraw finansowych i handlowych gdzie indziej niesklasyfikowani	1,0000
9.	"412104"	Fakturzystka	1,0000
10.	"412190"	Pozostali pracownicy do spraw finansowo-statystycznych	1,0000
11.	"422201"	Recepcjonista	1,0000
12.	"515902"	Pracownik ochrony mienia i osób [zawód szkolny: Technik ochrony fizycznej osób i mienia]	1,0000
13.	"522108"	Sprzedawca w stacji paliw	1,0000
14.	"713505"	Witrażownik	1,0000
15.	"713601"	Monter instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody	1,0000
16.	"713690"	Pozostali monterzy instalacji i urządzeń sanitarnych	1,0000
17.	"833308"	Operator suwnic [suwnicowy]	1,0000
18.	"343101"	Pracownik administracyjny [zawód szkolny: Technik administracji]	0,9286

Zawody nadwyżkowe charakteryzują się głównie tym, że wskaźnik intensywności nadwyżki jest mniejszy niż 0,9. Jest ich nieznacznie więcej niż zawodów deficytowych.

Zawody nadwyżkowe

(zawody nadwyżkowe wg wskaźnika intensywności nadwyżki w 2009 r.)

	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Wskaźnik intensywności

			nadwyżki zawodów w 2009 r.
1.	"742204"	Stolarz	0,8966
2.	"916201"	Robotnik placowy	0,875
3.	"713501"	Monter/składacz okien	0,8333
4.	"512201"	Kucharz	0,75
5.	"712102"	Murarz	0,6786
6.	"223901"	Diagnosta laboratoryjny	0,6667
7.	"244401"	Psycholog	0,6667
8.	"322704"	Technik elektroradiolog	0,6667
9.	"741105"	Ubojowy	0,6667
10.	"743702"	Tapicer	0,6
11.	"514102"	Fryzjer [zawody szkolne: Fryzjer, Technik usług fryzjerskich]	0,5102
12.	"123501"	Kierownik działu zaopatrzenia i dystrybucji	0,5
13.	"223903"	Fizjoterapeuta	0,5
14.	"233108"	Nauczyciel nauczania początkowego	0,5
15.	"311104"	Technik geodeta	0,5
16.	"311801"	Grafik komputerowy	0,5
17.	"311990"	Pozostali technicy gdzie indziej niesklasyfikowani	0,5
18.	"313104"	Fotograf	0,5
19.	"713203"	Posadzkarz	0,5
20.	"832101"	Kierowca samochodu osobowego	0,4167
21.	"322601"	Technik farmaceutyczny	0,4
22.	"412102"	Asystent rachunkowości [zawód szkolny: Technik rachunkowości]	0,4
23.	"241912"	Specjalista do spraw marketingu i handlu [sprzedaży]	0,375
24.	"414101"	Listonosz	0,375
25.	"721203"	Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	0,3333
26.	"915202"	Dozorca	0,3333
27.	"341501"	Handlowiec [zawód szkolny: Technik handlowiec]	0,2549
28.	"713604"	Monter instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych	0,25
29.	"723102"	Mechanik ciągników	0,25
30.	"722304"	Tokarz	0,2

31.	"723106"	Mechanik pojazdów samochodowych	0,1935
32.	"222202"	Inżynier technologii żywności	0,1667
33.	"712302"	Stolarz budowlany	0,1667
34.	"741203"	Piekarz	0,1636
35.	"514109"	Fryzjer damski	0,15
36.	"723390"	Pozostali mechanicy – monterzy maszyn i urządzeń	0,1429
37.	"723306"	Mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych	0,1333
38.	"221102"	Biolog	0,125
39.	"741201"	Cukiernik	0,12
40.	"714101"	Malarz budowlany	0,1
41.	"723105"	Mechanik samochodów osobowych	0,0964
42.	"232123"	Nauczyciel wychowania fizycznego	0,0909
43.	"311302"	Technik elektryk	0,0909
44.	"742207"	Stolarz meblowy	0,08
45.	"244104"	Pedagog	0,0625
46.	"722204"	Ślusarz	0,0563
47.	"311204"	Technik budownictwa	0,0526
48.	"311401"	Technik elektronik	0,0526
49.	"743304"	Krawiec	0,0345
50.	"321402"	Technik żywienia i gospodarstwa domowego	0,0323
51.	"613101"	Rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej [zawód szkolny: Rolnik]	0,0204
52.	"312102"	Technik informatyk	0,0192
53.	"321309"	Technik technologii żywności – przetwórstwo mleczarskie	0,0164
54.	"311502"	Technik mechanik	0,016
55.	"341902"	Asystent ekonomiczny [zawód szkolny: Technik ekonomista]	0,0147
56.	"321208"	Technik rolnik	0,01

Ze zgromadzonego materiału wynika, iż w/w zawody charakteryzują się niedopasowaniem popytu i podaży na rynku pracy. Występowanie większej ilości zawodów nadwyżkowych niż deficytowych oznacza, że istnieje mniejsze zapotrzebowanie na pracowników o takich czy innych kwalifikacjach niż rzeczywista liczba ludzi je posiadających.

Należy również zauważyć, że statystyki powiatowe nie wykazują licznie występujących ofert pracy, które napływają do służb zatrudnienia w formie ofert pośrednictwa otwartego i bez

woli korzystania z aktywnego pośrednictwa ze strony urzędu. Miejsca pracy na tablicach ogłoszeniowych uwzględnione w statystyce ofert pracy znacznie zmieniłyby obraz końcowy ilości i występowania zawodów nadwyżkowych i deficytowych.

Dokonując analizy zawodów nadwyżkowych i deficytowych należy zwrócić także uwagę na fakt, iż dane statystyczne wykazane w wydrukach komputerowych w niektórych przypadkach odbiegają od faktycznego zapotrzebowania rynku pracy zarówno w podaż jak i w popyt na niektóre grupy zawodów. Sytuacja ta wynika ze zmiany klasyfikacji zawodów oraz nieprzejrzystego określania stanowisk w zgłaszanych przez pracodawców ofertach pracy.

4.2. Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych

Analizując tabelę rankingu zawodów deficytowych i nadwyżkowych pod względem intensywności nadwyżki (deficytu) zawodu stwierdzić należy, że wśród 28 dużych grup zawodów w najlepszej sytuacji pozostają **pracownicy usług osobistych i ochrony** (kod grupy zawodów 51) – wskaźnik intensywności nadwyżki wynosi 0,8421 oraz **górnicy i robotnicy budowlani** (kod grupy zawodu 71) – wskaźnik intensywności nadwyżki wynosi 0,7387. Powyższe wskaźniki są najbliższe wartości 0,9, od której przyjmuje się występowanie równowagi na rynku pracy.

Dla 11 dużych grup zrównowazenie nie jest możliwe, gdyż wartość wskaźnika waha się w przedziale 0,3482 – 0,0152 i w tak dużej nadwyżce są niektóre zawody wymagające wyższego wykształcenia np. **specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia** (kod grupy zawodów 22, wskaźnik 0,2286), **specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych** (kod grupy 21, wskaźnik 0,0444), średniego wykształcenia np. **średni personel w zakresie nauk biologicznych i ochrony zdrowia** (kod grupy 32, wskaźnik 0,1008), **średni personel techniczny** (kod grupy 31, wskaźnik 0,0641) jak i zawody związane z wykonywaniem prac prostych np. **operatorzy i monterzy maszyn** (kod grupy 82, wskaźnik 0,3333) czy **operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych** (kod grupy zawodów 81, wskaźnik 0,1818).

Natomiast w 12 dużych grupach, dla których wskaźnik intensywności deficytu wynosi powyżej 1,1 znaleźli się między innymi: **specjaliści szkolnictwa** (kod grupy zawodów 23, wskaźnik 1,6061), **pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów** (kod grupy 42, wskaźnik 12,0000), **kierownicy dużych i średnich organizacji** (kod grupy 12, wskaźnik 5,3333), **pracownicy obsługi biurowej** (kod grupy 41, wskaźnik 6,100),

robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie (kod grupy 93, wskaźnik 1,4058) czy też **kierowcy i operatorzy pojazdów** (kod grupy 83, wskaźnik 1,5000).

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że żadna z grup zawodowych nie osiągnęła wskaźnika 1,0000 (zawody zrównoważone).

Ostatnie dwie pozycje w rankingu zawodów pod względem wielkości wskaźnika intensywności deficytu zawodów zajmują zawody dla których średnia miesięczna liczba zgłoszonych ofert pracy w danym zawodzie wynosiła zero. Należą do nich zawody z dużych grup:

- Leśnicy i rybacy
- Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby

4.3. Ranking zawodów generujących długotrwałe bezrobocie

Osoby bezrobotne pozostające w rejestrze ponad 12 miesięcy na koniec 2009 roku stanowiły ponad 39% ogółu osób bezrobotnych. W tej sytuacji ważne jest posiadanie wiedzy dotyczącej kwalifikacji zawodowych osób długotrwałe bezrobotnych. Dokonana analiza bazy pozwoliła ustalić ranking zawodów (według dużych grup) generujących długotrwałe bezrobocie. Na pierwszym miejscu znajduje się grupa zawodowa **rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby** (kod grupy 64), wskaźnik 0,4000%. Kolejne miejsca to: **kierowcy i operatorzy pojazdów** (kod grupy 83, wskaźnik 0,3600), **pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach** (kod grupy 91, wskaźnik 0,2951). W dalszej kolejności występują: **operatorzy i monterzy maszyn** (kod grupy 82, wskaźnik 0,2857), **operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych** (kod grupy 81, wskaźnik 0,2500)

Zarejestrowane osoby długotrwałe bezrobotne występują w 191 grupach zawodowych (elementarnych). Wskaźnik długotrwałego bezrobocia równy 1,0 oznacza, że wszystkie osoby w tych zawodach to osoby długotrwałe bezrobotne. W na koniec 2009 roku takich grup zawodów było 7, m.in. nauczyciele przeszkoli, nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, technicy nauk chemicznych, fizycznych i pokrewnych, telefoniści, technicy nauk chemicznych i pokrewni, monterzy systemów rurociągowych, średni personel ochrony zdrowia gdzie indziej nie sklasyfikowany.

Wskaźnik długotrwałego bezrobocia niższy od 1,0, a wyższy od 0,5 oznacza, iż osoby o zawodach z tego przedziału wskaźnika należy zaliczyć do zagrożonych długotrwałym bezrobociem. W 3 grupach zawodów znaleźli się kierowcy samochodów ciężarowych, kaletnicy, rymarze i pokrewni, pracownicy pomocy społecznej i pracy socjalnej.

Wskaźnik długotrwałego bezrobocia równy 0,5 oznacza, iż liczba zarejestrowanych bezrobotnych w danych zawodach, pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy, jest o połowę niższa od liczby ogółem zarejestrowanych bezrobotnych w tych zawodach. Grup zawodów o tym wskaźniku było 9. Są to m.in. dekarze, elektromonterzy, elektrycy budowlani i pokrewni, opiekunki dziecięce, pracownicy domowej opieki osobistej.

Wskaźnikiem długotrwałego bezrobocia o wartości poniżej 0,5 charakteryzowało się 61 zawodów: m. in.: betoniarze, operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji wyrobów mleczarskich, księgowi, tynkarze i pokrewni, matematycy i pokrewni, robotnicy przy pracach prostych w przemyśle, technicy mechanicy, stolarze i pokrewni, technicy informatycy, piekarze, cukiernicy i pokrewni, malarze budowlani i pokrewni, kierowcy samochodów ciężarowych.

Bardzo duża liczba zawodów bo aż 111 nie generuje długotrwałego bezrobocia.

4.4.Szansa uzyskania oferty w zawodzie

Wskaźnik szansy uzyskania oferty w zawodzie jest to bardzo ważna zmienna, ponieważ pozwala na określenie tych zawodów, w których możliwość znalezienia pracy jest znikoma i wymaga podjęcia działań dążących do doskonalenia lub nabycia nowych umiejętności zawodowych posiadanych przez bezrobotnych. Wylicza się go na podstawie stosunku średniej miesięcznej liczby ofert pracy w danym zawodzie w 2009 roku, będącej w dyspozycji urzędu pracy i średniego miesięcznego poziomu rejestrowanego bezrobocia w danym zawodzie w analogicznym okresie.

W oparciu o tabelę zawierającą wszystkie zawody dokonano rankingu zawodów o najwyższym poziomie wskaźnika szansy uzyskania oferty oraz wyboru przykładowych zawodów o zerowym poziomie wskaźnika szansy uzyskania oferty.

Ranking zawodów o najwyższym poziomie wskaźnika szansy uzyskania oferty według stanu na 31.12.2009 r. (grupy zawodów o największych szansach na szybkie znalezienie pracy w wyuczonym zawodzie) przedstawia się następująco:

LP.	Wyszczególnienie	kod grupy zawodów	Wysokość wskaźnika
1.	Sekretarki	"4111"	3,3332
2.	Pracownicy obsługi biurowej gdzie indziej niesklasyfikowani	"4191"	2,1750
3.	Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek	"5113"	1,6664
4.	Zastępcy dyrektorów generalnych i prezesów	"1212"	1,3332
5.	Kierownicy działów finansowych i administracyjnych	"1231"	1,3332
6.	Operatorzy wózków podnośnikowych	"8334"	1,3332
7.	Opiekunki dziecięce	"5131"	1,2333
8.	Telefoniści	"4223"	1,1111
9.	Inspektorzy bezpieczeństwa pracy, kontrolerzy jakości wyrobów i pokrewni	"3152"	1,0000
10.	Introligatorzy* (zawód szkolny: Introligator - obejmuje grupę elementarną 7345)	"7345"	0,8888
11.	Recepcjoniści i rejestratorzy	"4222"	0,6667
12.	Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych	"8232"	0,6666
13.	Technicy analityki medycznej	"3211"	0,6664
14.	Kierownicy małych przedsiębiorstw w budownictwie	"1313"	0,6664
15.	Pośrednicy ubezpieczeniowi	"3412"	0,6664
16.	Psycholodzy i pokrewni	"2444"	0,6664
17.	Robotnicy obróbki kamienia	"7113"	0,5000
18.	Pracownicy usług domowych i pokrewni	"5121"	0,5000

Poniższa tabela przedstawia przykładowych 28 zawodów o zerowym poziomie wskaźnika szansy uzyskania oferty w 2009 roku.

Lp.	Wyszczególnienie	kod grupy zawodów	Wysokość wskaźnika
1.	Garbarze skór i pokrewni* (zawód szkolny: Garbarz skór - obejmuje grupę elementarną 7441)	"7441"	0

2.	Kaletnicy, rymarze i pokrewni	"7442"	0
3.	Matematycy i pokrewni	"2121"	0
4.	Maszyniści silników, kotłów parowych i pokrewni	"8162"	0
5.	Obuwnicy* (zawód szkolny: Obuwnik - obejmuje grupę elementarną 7443)	"7443"	0
6.	Lekarze	"2231"	0
7.	Lekarze dentyści	"2232"	0
8.	Lekarze weterynarii	"2233"	0
9.	Filolodzy i tłumacze	"2443"	0
10.	Filozofowie, historycy i politolodzy	"2442"	0
11.	Higieniści	"3221"	0
12.	Kierowcy autobusów i motorniczowie tramwajów	"8322"	0
13.	Kierownicy małych przedsiębiorstw w przemyśle przetwórczym	"1312"	0
14.	Literaci, dziennikarze i pokrewni	"2451"	0
15.	Ekonomiści	"2411"	0
16.	Tkacze, dziewiarze i pokrewni* (zawód szkolny: Rękodzielnik wyrobów włókienniczych - obejmuje grupę elementarną 7432)	"7432"	0
17.	Elektromechanicy* (zawód szkolny: Elektromechanik - obejmuje grupę elementarną 7241)	"7241"	0
18.	Plastycy i pokrewni	"3471"	0
19.	Plecionkarze, szczotkarze i pokrewni	"7424"	0
20.	Inżynierowie elektrycy	"2143"	0
21.	Inżynierowie elektronicy i telekomunikacji	"2144"	0
22.	Informatycy gdzie indziej niesklasyfikowani	"2139"	0
23.	Inżynierowie budownictwa i inżynierii środowiska	"2142"	0
24.	Formierze odlewniczy i pokrewni	"7211"	0
25.	Formowacze wyrobów szklanych, krajacze i szlifierze szkła	"7322"	0
26.	Hodowcy zwierząt i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	"6129"	0
27.	Kowale, hartownicy i pokrewni	"7221"	0
28.	Monterzy sprzętu elektronicznego	"8283"	0

W przypadku wielu zawodów, dla których wskaźnik szansy uzyskania oferty jest równy zero sytuacja jest diametralnie odmienna. Warto zatem zastanowić się nad możliwością reorientacji zawodowej osób o powyższych kwalifikacjach zawodowych. Kierunek działań wyznaczyć mogą zawody deficytowe, które pokazują, jakich należy dokonywać zmian, aby zaspokoić niewykorzystany potencjał ludzki.

Wnioski

W oparciu o sporządzony ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych, analizę napływu bezrobotnych oraz ofert pracy według zawodów nasuwają się następujące wnioski:

1. Na koniec 2009 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych zwiększyła się o 178 osób w porównaniu do stanu z końca grudnia 2008 roku.
2. W rejestrach powiatowego urzędu pracy:
 - Większość osób bezrobotnych to osoby poprzednio pracujące (65,3%),
 - Wśród wszystkich zarejestrowanych najliczniejszą grupę stanowią bezrobotni posiadający zawód wyuczony (78,8%),
 - Osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych stanowiły 21,7%.
3. Największa płynność utrzymuje się w zawodzie sprzedawcy (najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych, najwięcej zgłoszonych ofert pracy).
4. Struktura bezrobotnych według kwalifikacji zawodów w układzie grup dużych wskazuje, że najliczniejszą kategorię tworzyły osoby posiadające zawód z grupy robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń (ślusarze, mechanicy pojazdów samochodowych, mechanicy – monterzy maszyn i urządzeń).
5. Wśród napływających do PUP ofert pracy dominują oferty dla zawodów związanych z pracami prostymi oraz niewymagających wysokich kwalifikacji (sprzedawca, pracownik biurowy, robotni gospodarczy).
6. W 2009 roku urząd dysponował 1595 ofertami pracy. Wolne miejsca pracy zgłaszane były przez pracodawców w sekcjach PKD: handel hurtowy i detaliczny (469 ofert), przetwórstwo przemysłowe (197 ofert), administracja publiczna i obrona narodowa (162 oferty), edukacja (152 oferty), budownictwo (133 oferty), pozostała działalność usługowa (66 ofert), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (51 ofert).
7. Analiza bezrobotnych według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy wykazała, że dla 551 osób nie udało się zidentyfikować rodzaju prowadzonej działalności przez pracodawców.

8. Przeprowadzona analiza obrazuje, iż największy deficyt zasobów pracy występuje w zawodach: kierowca samochodu ciężarowego, pomocnik mleczarski, telemarketer, barman, cieśla, brukarz, tynkarz, księgowy, nauczyciel języka obcego.
9. Największą nadwyżką zasobów pracy charakteryzują się zawody: stolarz, monter składacz okien, kucharz, murarz, diagnosta laboratoryjny, ubojowy, tapicer, fryzjer, fotograf, mechanik pojazdów samochodowych, technik informatyk, nauczyciel nauczania początkowego. Zawody nadwyżkowe występują w większej liczbie niż zawody deficytowe.
10. Klasyfikacja zawodów i specjalności nie odpowiada szybko zmieniającej się sytuacji na rynku pracy. Rozbieżności w nazewnictwie zawodów mają swoje odzwierciedlenie w przypisaniu zawodów do określonych grup i doborze ich do konkretnych stanowisk pracy.
11. Wzrost zapotrzebowania na pracowników w określonych zawodach i specjalnościach wymaga uświadomienia osobom bezrobotnym wkraczającym lub powracającym na rynek pracy potrzeby doksztalcania się, a nawet zmiany kwalifikacji zawodowych. W aspekcie omawianego problemu dużego znaczenia nabierają szkolenia osób bezrobotnych, które mogą mieć wpływ na ograniczenie bezrobocia wśród zawodów nadwyżkowych.

Opracował: Marcin Ostrowski